

CHAPTER 1: THE MARRIAGE OF ŚIKHIDHVAJA

vasiṣṭha uvāca

etāmavaṣṭabhyau dṛśaṃ bhagīrathadhīyā dhṛtām
samaḥ svastho yathāprāptaṃ kāryamāhara śāntadhīḥ 1

idaṃ pūrvam parityajya kroḍīkrtya manaḥkhagam
śāntamātmani tiṣṭha tvam śikhidhvaja ivācalaḥ 2

śrīrāma uvāca

ko'sau śikhidhvajo nāma kathaṃ vā labdhavānpadam
etanme kathaya brahmanbhūyo bodhavivṛddhaye 3

vasiṣṭha uvāca

dvāpare bhavatāṃ pūrvamidānīm ca bhaviṣyataḥ
tenaiva saṃniveśena daṃpatī snigdhatām gatau 4

śrīrāma uvāca

yatpūrvamāsīdbhagavamstadidānīm tathaiva hi
bhaviṣyati kimarthaṃ vai vada me vadatām vara 5

vasiṣṭha uvāca

jagannirmāṇaniyaterasyā brahmādisaṃvidāḥ
īdṛśyavasthitirnityamanivāryasvabhāvajā 6

yadanyadbahuśo bhūtvā punarbhavati bhūriśaḥ
abhūtvaiḥ bhavatyanyaḥ punaśca na bhavatyalam 7

anyatprākṣaṃniveśādhyam sādṛśyena vivalgati
sadrśā viṣamāścaiva yathā sarasi vīcayaḥ 8

tā evānyāśca dṛśyante vyavasthāḥ saṃsṛtau tathā
tasmādrājeva bhūyo'pi vakṣyamāṇakatheśvaraḥ 9

bhaviṣyati mahātejāstadvṛttāntamimaṃ ṣṇu
dvāpare pūrvamabhavadatīte saptame manau 10
caturyuge caturthe tu sarge'sminkuruṇāṃ kule

jambudvīpe prasiddhasya vindhyasyādūrasamsthite 11
mālavānām pure śrīmāñchikhidhvaja itīśvaraḥ
dhairyaudāryadaśāyuktaḥ kṣamāśamadamānvitaḥ 12
sūraḥ śubhasamācāro maunī guṇagaṇākaraḥ
āhartā sarvayajñānām jetā sarvadhanuṣmatām 13
kartā sakalakāryāṇām bhartā pūrvavapurbhuvaḥ
peśalasnigdhamadhuro vidagdhaḥ prītisāgaraḥ 14
sundaraḥ śāntasubhagaḥ pratāpī dharmavatsalaḥ
vaditā vinayārthānām dātā sakalasaṃpadām 15
bhoktā satsaṅgasahitaḥ suśrotā sakalaśruteḥ
vedāsau mānanāśūnyaḥ straiṇam ṛṇavadasprśan 16
pitari svargamāpanne bāla evottamaujasā
kṛtvā ṣoḍaśavarṣāṇi svayaṃ digvijayaṃ vaśī 17
nūnam sāmrajyasamṣattyā bhūmaṇḍalamayojayat
atiṣṭhadvigatāśaṅkaṃ pālayandharmataḥ prajāḥ 18
sa dhīmānmantribhiḥ sārddham yaśasā śuklayandiśaḥ
atha gacchatsu varṣeṣu vasante prollassatyalam 19
puṣpeṣu jṛmbhamāṇeṣu sphuratsu śaśiraśmiṣu
mañjarījāladolāsu viṭapāntaḥpurāntare 20
rajaḥkarpūradhavale valaddalakapāṭake
āmodavilasatpuṣpagulucchakavitānake 21
gāyatsu gahaneṣūccairmithuneṣvalinām mithaḥ
āvāti madhure vāyau śaśiśikaraśītale 22
kadalikandalīkacchatalapallavalāsini
kāntām prati babhūvāsya vasaccetaḥ samutsukam 23
kṣībam kusumasambhārasaugandhyamadhurāsavaiḥ
mano nānyāspadam cakre sa vasantamivoditam 24

CHAPTER 1: THE MARRIAGE OF ŚIKHIDHVAJA

udyānavanadolāsu lilākamaliniṣu ca
kadā praṇayinīm mugdhām hemābjamukulastanīm 25
kariṣye kāmīnīmañke paryañke kuṅkumāñkṭitām
kadā kamalavallīnām dolāsvalirivālinīm 26
ālolām tām nivekṣyāmi bālām bhujalatānugām
mṛṅgālahāarakundenduvṛndavalyamilāṣiṇī 27
matkr̥te madanātaptā kadā syādīndusundarī
iti cintāparo bhūtvā kusumāvacyonmukhaḥ 28
vijahāra vanānteṣu kusumopavaneṣu ca
vanopavanalekhāsu lilākamaliniṣu ca 29
vallīvalayageheṣu vivīdhodyānabhūmiṣu
vanopavanavinyāsavarṇanāvalitāsu ca 30
śṛṅgārarasagarbhāsu kathāsvarāmatonmanāḥ
hr̥di hāralasatkāyavilolālākavallārīḥ 31
kumārīḥ pūjayāmāsa suvarṇakalāśastanīḥ
etanmanye vidurbhavyā mantriṇo nṛpaṇīscayam 32
īṅgitākāraveditvameva mantripadam param
atha tasya vivāhāya mantrivargo vicārayan 33
surāṣṭrādhipateḥ kanyām yayāce yauvatānvitām
navayauvanasaṃpannām bhāryātve vidhinottamām 34
upayebhe sa tāmātmasadṛśīm pratimāmiva
cūḍāleti bhuvī khyātā nāmnā nṛpatisundarī 35
sā taṃ bhartāramāsādyā reje phulleva padminī
nīlanīrajanetrām taṃ cūḍālām sa śīkhidhvajaḥ 36
snehādvikāsayāmāsa sūryo devo yathābjinīm
avardhata tayoh pṛītiranyonyārpitacetasoḥ 37
hāvabhāvavilāsādhyairāṅgairnavalateva sā

sumantrypitasarvārthaḥ sa sukhī susthitaprajāḥ 38
rājahaṃsa ivābjinyā reme dayitayā tayā
antaḥpureṣu dolāsu lilākamalinīṣu ca 39
udyāneṣu vihāreṣu latāpuṣpagraheṣu ca
kadambavanalekhāsu candanāguruvīthiṣu 40
mandāradāmalolāsu kadalikandalīṣu ca
purānteṣu vanānteṣu diganteṣu sarassu ca 41
jaṃgaleṣu janānteṣu jambūjambīrajātiṣu
babhūvāhlādakaṃ sarvaṃ tayoranyonyaceṣṭitam 42
sadvarṣayordhuravarairdyubhūmyoriva kāntayoḥ
nityameva viyuktatvātpriyatvācceṣṭitasya ca 43
mithaḥ kalākālāpasya kovidau tau babhūvatuḥ
svarūpamekamevaitau dadhaturmitratāṃ gatau 44
anyonyahṛdayasthatvādiva saṃkrāntamakṣatam
sarvaśāstrārthavaidagdhyaṃ citrādyapi mukhātprabhoh
45
bālaḥ kālādrivāgr̥hya sā'sitsarvārthapaṇḍitā
nṛtyāvādyādi yāvacca cūḍālāvadanādasau 46
aśikṣata babhūvātha kalānāmatikovidāḥ
amāvāsyāmivendvarkāvanyonyavilasatkalau 47
mitho hṛdayasaṃsthau tau dvāvapyaikyamupāgatau
tau saṃsthitāvekarasāvanyonyaṃ dayitāvubhau 48
puṣpāmodāvivābhinnō bhūtalasthau śivāviva
vaidagdhyaśundaramatī sarvaśāstrārthapaṇḍitau 49
kāryārthaṃ ca bhuvaṃ prāptau kamalākamalādhavau
snehātprasannamadhurau samavijñātavādinau 50
anuvṛttiparāvāstāṃ lokavṛttāntatadvidau

CHAPTER 1: THE MARRIAGE OF ŚIKHIDHVAJA

kalākalāpasampannau lasadrasarasāyanau
śītalasnigdhamugdhanāngau śasāṅkai dvāvivotitau 51
reje lasacca ratibhogavilāsakāntam
antaḥpureṣu mithunaṃ tadanuttamaśri,
brahmāṇḍakhaṇḍakuhareṣviva rājahamṣa-
yugmaṃ vikāsimadamanmathamandacāri 52
ityārṣe śrīvāsiṣṭhamahārāmāyaṇe vālmikīye
mokṣopāyeṣu nirvāṇaprakaraṇe cūḍālopākhyāne
śikhidhvajavilāsa-kathanaṃ nāma
saptasaptatitamaḥ sargaḥ 77